

LENJINOVE MISLI I DELO U JUGOSLOVENSKOJ SOCIJALISTIČKOJ REVOLUCIJI

Navršilo se sto godina od rođenja Vladimira Ilića Lenjina — marksiste i vođe proleterske revolucije. Njegova ličnost, snaga ideja za koje se zalagao, revolucionarnost, marksistička misaonost i kritičnost — zablistale su tokom priprema i ostvarenja oktobarske socijalističke revolucije, građanskog rata i u prvim danima izgradnje nove socijalističke države radnika i seljaka. Snagom svoga uma, svojih revolucionarnih aktivnosti i marksističkim praćenjem i analiziranjem događaja dokazao je neodoljivu moć revolucionara. Postao je vođa proleterske revolucije u Rusiji, izrazio je uspone, teškoće i mogućnosti revolucionarnog pokreta svoga doba.

Kao i u drugim proleterskim revolucijama i u jugoslovenskoj socijalističkoj revoluciji Lenjinove misli, ideje i delo, bili su uvek prisutni u delovanju Komunističke partije Jugoslavije. Njegova konstantna prisutnost pozitivno je uticala na revolucionarnost i osposobljavanje boraca da bolje i dublje shvate revolucionarne tokove, da se snalaze u složenim uslovima drugog svetskog rata i unutrašnjih vojno-političkih odnosa.

Lenjin je dvostruko delovao na jugoslovenski revolucionarni pokret, kao vođa revolucije svojim delom — oktobarskom revolucijom i zemljom sovjeta — i kao marksista, teoretičar i filozof revolucije.

Borci NOR i revolucije naroda i narodnosti Jugoslavije su usvajali, realizovali i razvijali Lenjinovu misao u praktičnoj borbi protiv okupatora i domaće kontrarevolucije. U momentima kada su se javljale tendencije dogmatizacije iskustava ruskih revolucija i Lenjinovih misli o oktobarskoj revoluciji, KPJ je na vreme ukazivala na nove puteve kojima treba i mora da se ostvaruje jugoslovenska socijalistička revolucija u toku narodnooslobodilačkog rata, jer se odvijala u drugim istorijskim uslovima, u specifičnoj konstelaciji klasnih snaga, u posebnoj sprezi okupatora i kontrarevolucije, itd. Zato je CK KPJ oštro kritikovao shvaćanja o dve etape u jugoslovenskoj revoluciji. Zamerka se odnosi na dogmatsku primenu Lenjinovih misli i dela o prerastanju buržoasko-demokratske, kao prve etape, u socijalističku revoluciju kao višu etapu revolucionarne borbe proletarijata. U više navrata CK KPJ upozorava niža par-

tijska rukovodstva na neophodnost, nužnost i svrsishodnost stvaralačke primene Lenjinovog učenja o revoluciji.

Jugoslovenska revolucija je potvrdila životnost marksističko-lenjinističkog učenja o proleterskoj revoluciji, ali ga je i dalje razvila, bogateći ga novim vrednostima, unoseći tako svoj udeo u riznicu naučnog socijalizma. Lenjinove misli o tome da će svi proleterci proći pripremnu revolucionarnu školu za pobjedu nad buržoazijom, s tim što će radnički pokret „svake zemlje ostvariti taj razvitak na svoj način”, postignute su i u toku NOR i revolucije.

Lenjinova predviđanja o nužnosti različitih oblika, formi i načina ostvarenja socijalističke revolucije potvrdila je i jugoslovenska revolucija, zahvaljujući tome što je KPJ stvaralački primenjivala marskizam-lenjinizam. On je govorio da će sve nacije „doći do socijalizma, to je neizbežno, ali neće sve doći na isti način: svaka će uneti svoje u ovu ili onu formu demokratije, u ovu ili onu formu diktature proletarijata, u ovaj ili onaj tempo socijalističkog preobražaja raznih strana društvenog života”¹. Pri tom oštro kritikuje one koji ne vode računa o konkretnoj situaciji prilikom ostvarenja ciljeva socijalističke revolucije. Ništa „teoretski jasnije i praktički smešnije nije” — kaže Lenjin — „nego u ime istorijskog materijalizma crtati sebi budućnost u tom pogledu jednolikom sivom bojom”.² Naglašavajući da revolucionarni put „određuje pre svega ocena klasnih snaga.”³

Sledeći Lenjinove misli i marksističko učenje KPJ je stvaralački tražila nove puteve, analizirajući stvarne odnose snaga nastalih okupacijom zemlje i sluganskom ulogom kontrarevolucije, da bi na osnovu toga gradila, definisala i realizovala odgovarajuće forme i način borbe. U tome je bila njena teoretska i praktična mogućnost da razvija stvaralaštvo revolucionarnih snaga, da pronalazi odgovarajuće saveznike, da dovede uspešno revoluciju do kraja — do pobjede radničke klase i seljaštva, do slobode naroda i narodnosti Jugoslavije.

Svoju revolucionarnu ulogu KPJ je crpla iz naučnog predviđanja događaja, čineći to na osnovu poznavanja i stvaralačke primene marksizma-lenjinizma. Pri tome se oslanjala na tekovine i iskustva međunarodnog radničkog revolucionarnog pokreta, a posebno radničke klase Rusije koja je izvela prvu pobedonosnu socijalističku revoluciju i pristupila izgradnji socijalizma. Ona je mogla na vreme da uočava i sopstvene nedostatke i da ih kritički prevladava. To je svojstvo svake revolucionarne partije, koja se rukovodi stvaralački teorijom naučnog socijalizma.

Jugoslovenska revolucija, odvijajući se u posebnim nacionalnim uslovima, unela je nešto svoje, novo, originalno u opšti razvitak svetske proleterske revolucije i time je doprinela bogaćenju,

1 V. I. Lenjin: Сопринения, t. XIX, str. 230 (na ruskom).

2 Isto.

3 V. I. Lenjin: Izabrana dela t. 13, str. 113, Kultura, Bgd. 1960. godine.

proširenju i produbljenju. Tako opšti razvitak revolucije i izgradnje socijalizma krči sebi put, prelamajući se kroz splet uslova u kojima se odvija. Zato je Lenjin smatrao da je ruska revolucija učinila „vrlo malo s tačke gledišta socijalne revolucije u celini” ali to što je učinila bio je „jedan od najkrupnijih koraka u njenoj pripremi”.⁴ Jugoslovenska revolucija je dala svoj veliki prilog tokovima svetske socijalne revolucije.

Snaga proleterske revolucije je u tome što budi mase iz učmalosti i izbacuje ih na površinu događaja. Ovo buđenje stvaralačke energije masa različito je u raznim zemljama, ali im je cilj isti. To je ono što ih uvrstava u svetske tokove socijalizma. U te tokove se ulila i snaga jugoslovenskog radničkog pokreta i revolucije.

Svaki dogmatizam samo bi smetao stvaralaštvu revolucionarnih snaga. Boreći se protiv svih vidova dogmatizacije marksističke teorije revolucije KPJ je izgradila platformu ostvarenja jugoslovenske socijalističke revolucije u toku NOR. U tome su postignuti i značajni uspesi baš zato što je Partija „stvaralačkom primjenom marksizma-lenjinizma postala samostalni politički faktor, koji je bio sposoban da uzme na sebe odgovornost za sudbinu svoje zemlje u najtežim i najmračnijim danima njene istorije”.⁵ U datim istorijskim okolnostima organizovala je oružani ustanak, usmeravala narodnooslobodilačku borbu i izvela socijalističku revoluciju. Narodnooslobodilačka borba kao forma i socijalistička revolucija kao sadržina tekle su kao jedinstveni proces. Tako su na odgovarajući način ostvarene Lenjinove misli da radnička klasa „mora biti spremna za najbrže i najneočekivanije smenjivanje jednog oblika drugim”.⁶ Došlo je i do jedinstva i povezanosti borbe za nacionalno i socijalno oslobođenje.⁷

U toku NOR i revolucije javljaju se i druge specifičnosti kao što su: novi način organizovanja oružanih snaga, originalni putevi osvajanja političke vlasti, kombinovanje partizanskog i frontalnog ratovanja, rešavanje nacionalnog pitanja, ostvarenje saveza sa raznim slojevima društva, itd. Sve je to činilo autentičnost jugoslovenske socijalističke revolucije.

Za vreme priprema i izvođenja NOR i revolucije Komunistička partija se koristila Lenjinovim učenjem i iskustvima oktobarske revolucije i Pariske komune. Još pre rata u partijskim školama i na kursovima proučavana su Lenjinova dela i izvlačene odgo-

⁴ V. I. Lenjin: *Izabrana dela*, t. 12, str. 304.

⁵ J. B. Tito: *Govori i članci*, knj. I, str. XXIII, izd. „Naprijed”, Zagreb 1959. godine.

⁶ V. I. Lenjin: „*Dečja bolest, levičarstva*” u *komunizmu*, str. 82, *Kultura*, Beograd, 1949 god.

⁷ O tome je generalni sekretar KPJ Tito u „*Proleteru*” br. 16 od decembra 1942. pisao: „Današnja Narodnooslobodilačka borba i nacionalno pitanje u Jugoslaviji su povezani. Naša NOB ne bi bila tako uporna i tako uspešna kada narodi Jugoslavije ne bi u njoj vidjeli, osim pobjede nad fašizmom, i pobjedu nad onim što je bilo za prošlih režima”.

rajuće pouke. U toku revolucije ta aktivnost dobila je još više u masovnosti, značaju i neophodnosti.

Primenjujući Lenjinovo učenje o revoluciji, KPJ je neizbežno tražila nove puteve, jer je to i revolucionarna praksa zahtevala. Dialektika revolucije nije se mogla uokviriti u šablone koji su joj nametani sa strane. Praksa jugoslovenskog revolucionarnog i oslobodilačkog pokreta nastala je konkretnom primenom marksizma-lenjinizma na isto tako veoma konkretne uslove NOR i revolucije. Zato je morala da odbacuje sve šablone i da dođe u sukob sa staljinizmom. Od prvih svojih koraka pokazala je da se kreće novim putevima i da neće i ne može da prihvati bilo kakve dogme u pogledu pravca, tempa, načina, oblika i sredstava borbe. Pokušaji Kominterne da odlučujuće utiče na tokove jugoslovenske revolucije morali su da dođu u sukob sa samom revolucijom i ostali su bez većih rezultata. Stvaralačka moć KPJ i revolucije u raznim krajevima zemlje davali su obilje novih momenata u pogledu puteva ka pobjedi. Pri tom se Partija rukovala Lenjinovim učenjem da se svi detalji revolucionarnog pokreta ne mogu predvideti i da je potrebno razviti stvaralaštvo revolucionara u njihovom sagledavanju, traženju i nalaženju adekvatnih odgovora koji će najbolje odgovarati datim istorijskim okolnostima.

Od svog formiranja KPJ je radila na objavljivanju Lenjinovih dela, čineći ih dostupnim komunistima, radnicima i ostalim progresivnim slojevima društva. Organizovala je partijske škole, kurseve i druge oblike izučavanja marksizma-lenjinizma. Razume se, da su izučavana najviša Lenjinova dela a posebno dolaskom novog rukovodstva na čelo Partije 1937. godine kada je intenziviran teorijski rad. Svaka brojnija partijska organizacija imala je svoju priručnu ilegalnu marksističku biblioteku u kojoj su istaknuto mesto zauzela dela vođe oktobarske revolucije.⁸ U partijskim školama i na kursovima koji su organizovani i održavani širom zemlje povećavao se fond literature koja potiče od Lenjina. Još septembra 1937. godine partijski organ „Proleter“ je pisao: „Svaki radnik treba imati Lenjinova izabrana dela”.⁹ Među materijalima, koji su proučavani pre rata u partijskoj i skojevskoj organizaciji, pominju se: Istorija SKP (b), Marksov „Kapital”, Engelsov „Anti-Diring”, Lenjinov „Imperijalizam”, „Nacionalno pitanje”, „Seljačko pitanje” i Država i revolucija” itd. Na Petoj zemaljskoj konferenciji KPJ, održanoj oktobra 1940. godine u Zagrebu, istaknuto je da u borbi za „disciplinu i protiv svih skretanja u Partiji, u borbi za očuvanje jedinstva Partije, čistili nemilosrdno Partiju od štetočina, stvarati i čeliniti Partiju u borbi onako kako nas je učio Lenjin”.¹⁰ Na ovoj konferenciji je i postavljen zadatak da se na još široj osnovi organizuju partijski kursevi i škole i da se „čim prije osigura organizacije sa dovoljnom količinom lenjinističke literature a u prvom redu Historije SKP (b)”, zatim je postavljeno da „svi članovi Partije izuča-

⁸ Vidi: Dragić Kačarević: „Jugoslovenski prevodi dela V. I. Lenjina 1904—1960.” u knjizi „V. I. Lenjin — Izabrana dela t. 16, str. 269—277.

⁹ „Proleter 1929—1942”, str. 587, IRPJ, Beograd 1968.

¹⁰ „Komunist”, organ CK KPJ, br. 1/1946. str. 122

vaju, bilo pojedinačno ili po grupama, partijske materijale ili lenjinističku literaturu".¹¹

Neposredno posle okupacije zemlje na Majskom savetovanju 1941. godine, na kome su se okupili aktivisti iz cele zemlje ukazano je na važnost čuvanja i proučavanja dela klasika marksizma-lenjinizma. Savetovanje je posebno podvuklo da su dužne „sve partijske organizacije i svaki pojedini član Partije da preduzmu sve potrebne mere da bi se sačuvala ta literatura kao rukovodstvo u našoj borbi. Svaka takva knjiga predstavlja dragocenost za našu Partiju".¹²

Komunisti, članovi Skoja i ostali simpatizeri Partije uspevali su da dođu do Lenjinovih dela, da ih umnožavaju i proučavaju. Tako su i robijašnice postale škole marksizma-lenjinizma.¹³ Njima su na umu bili revolucionarni zadaci i Lenjinovi naponi i rad na marksističkom obrazovanju za vreme progonstva u Sibiru.

U toku NOR i revolucije izdavačka delatnost bila je otežana, pa ipak su prevedena i prešampavana Lenjinova dela na skoro svim jezicima naroda i narodnosti naše zemlje. To je bilo od izuzetnog značaja za podizanje teoretskog nivoa revolucionara i boraca. Za vreme rata „Mnoga Lenjinova dela su u celini ili fragmentarno doživela oko 120 posebnih izdanja".¹⁴ Partijska tehnika u Beogradu štampala je mnoga Lenjinova dela i slala ih na slobodnu teritoriju i partijskim organizacijama koje su delovale u ilegalnim uslovima. Takav je bio slučaj i sa partijskim tehnikama u Ljubljani, Leskovcu, Splitu i drugim gradovima. Objavljena su i dela u kojima se Lenjin razračunava sa tuđim shvatanjima u Socijaldemokratskoj partiji Rusije. U Sloveniji su Lenjinova dela štampana i na nemačkom jeziku.¹⁵

Najčešće su prevedena i štampana dela u kojima se govori o mestu i ulozi proleterske partije, o klasnoj borbi, o oružanom ustanku, o saveznicima proletarijata u revoluciji posebno o položaju i ulozi seljaštva, o strategiji i taktici delovanja partije u revolucionarnoj borbi, o determinantama koje utiču na stvaranje revolucionarne situacije i čine povoljne uslove za početak i pobedu revolu-

11 „Komunist" organ CK KPJ br. 1/1946., str. 121

12 Zbornik dokumenata NOR t. II, 2, dok. br. 1

13 Vidi: Mirko Vanić: Učenje u kaznionici, „Zbornik sećanja aktivista jugoslovenskog revolucionarnog radničkog pokreta", knj. 4, str. 361.

14 O tome je pisao i Rodoljub Čolaković.

Najviše su izdavana dela: „Marksizam i ustanak", 4 puta, „Država i revolucija", 11 puta, „Revolucionarna vojska i revolucionarna vlada" zajedno sa člancima „Zadaci odreda revolucionarne vojske" i „Vojska i revolucija" po 18 puta, „Uloga proleterske omladine" 20 puta, „Treća internacionala i njeno mesto u istoriji radničkog pokreta" 17 puta, itd.

Objavljena su i cela neka Lenjinova dela. Tako su u Biblioteci „Marksizma-lenjinizma" štampana dela „Učenje o partiji", „Nacionalno pitanje", „Strategija i taktika", „Boljševički stil u radu i druga".

(Vidi: Dr Dušan Nedeljković: Lenjin i filozofija str. 144 izd. Naučno delo, Beograd, 1969. godine)

15 Vidi — V. I Lenjin: Izabrana dela, t. 16, str. 278

cije, o stilu u radu, o nacionalnom pitanju, o internacionalizmu, itd. Naročito se insistiralo na onim Lenjinovim radovima koji su pomagali da se brže osposobe kadrovi za snalaženje u spletu događaja da bi lakše pronašli onu kariku kojom se pokreće ceo lanac revolucije, da uspješnije traže i pronalaze odgovarajuće saveznike, da sa više uspeha postavljaju sebi i radničkoj klasi one ciljeve i ističu one parole koje su mase spremne da prihvate, u kojima se izražavaju njeni interesi, da izvrši snažniji uticaj rečima i delima na sve one koji su spremni da se bore za slobodu i socijalizam.

Za vreme NOR i revolucije pristupilo se masovnijem proučavanju Lenjinovih dela. Organizovane su mnogobrojne partijske škole i kursevi, održavani seminari i sastanci na kojima su proučavana Lenjinova dela ili se o njima govorilo a posebno isticano njegovo stvaralaštvo. Partijska rukovodstva na terenu i u jedinicama NOV i POJ stalno su radila na marksističkom obrazovanju komunista, skojevaca i ostalih boraca.¹⁶ Uz velike i maksimalne napore razvijan je sistematski rad, shvaćen kao nužnost za pravilno razumevanje političke linije Partije i tokova oslobodilačkog rata i njene pravilne primene u praksi.

Održavani su i teoretski sastanci u partijskim i skojevskim organizacijama na kojima je redovno proučavan tekući partijski materijal ili neko od dela iz oblasti marksizma-lenjinizma. Lenjinova misao dominirala je na ovim sastancima, jer je bila aktuelna, s obzirom na istorijske okolnosti izvođenja jugoslovenske socijalističke revolucije. O tome govore i mnogobrojni izveštaji partijskih i skojevskih organizacija. U izveštaju o radu na teorijskoj izgradnji komunista u okolini Foče i Kalinovika stoji da su proučavana dela u kojima se govori o naučnom i utopijskom socijalizmu, kapitalističkom društvu i klasnoj borbi, diktaturi proletarijata, revoluciji i načinu oslobođenja radničke klase, „Narodnjaci — ekonomisti i Lenjinov plan Partije, Maksimalni i minimalni program II. kongresa Partije i pojava menjševika i boljševika”,¹⁷ a na osnovu toga bilo je reči i ko može biti član Partije. Zlatarski partizanski bataljon obaveštava Glavni štab NOPO Sandžaka 17. aprila 1942. godine da je proučavan „Lenjinov govor od 5. decembra 1919. godine” i „Država i revolucija”,¹⁸ itd.

Svaka godišnjica Lenjinove smrti bila je povod da se još intenzivnije pristupi izučavanju njegovih dela, da se izvrši analiza dostignuća u teorijskoj izgradnji, da se sagledaju novi zadaci borbe protiv okupatora i kontrarevolucionarnih snaga. U direktivnom pismu Centralni komitet KPJ od januara 1943. godine ukazuje na značaj proučavanja Lenjinovih dela i organizovanja komemoracija u

¹⁶ Imali smo pokrajinske, okružne, a pri kraju rata i sreske partijske škole i kurseve. U jedinicama je bilo brigadnih a kasnije i divizijskih partijskih i skojevskih kurseva. Pri kraju rata u oslobođenom Beogradu počela je sa radom i partijska škola CK KPJ. Održano je na hiljade seminara, savetovanja i teorijskih sastanaka.

¹⁷ Izveštaj od 30. marta 1942. IRPJ 1705/VI, 3—12/42/

¹⁸ Dokumentat u IRPJ 951/VII, 1—28 (42)

vezi sa godišnjicom smrti velikog revolucionara. „Po gradovima i po selima, potrebno je 21. januara (ili jednog dana u toku nedelje) uveče sazvati skupštinu, na kojima će predavač govoriti o Lenjinu i Rozi Luksenburg i Karlu Liphetu”, da se pre i posle 21. januara „mogu čitati pesme o Lenjinu, pojedini Lenjinovi članci i drugo”.¹⁹ Izdavani su i proglasi, a održavane su i komemoracije posvećene Lenjinu. Održane su prigodne svečanosti i u jedinicama NOV i POJ.

U listovima i džepnim novinama, koje su izdavale partijske i skojevske organizacije i komande jedinica NOV i POJ, pisano je o Lenjinu, njegovim delima i mislima. Tako je u organu KPJ „Borbi” od 17. januara 1943. godine ukazano na Lenjinovo mesto i ulogu u istoriji međunarodnog radničkog pokreta i istoriji sovjetskih naroda i istaknut njegov doprinos razvoju marksizma, stvaranju partije radničke klase novog tipa, isticane osobine vođe revolucije i teoretičara, na sjedinjenost nacionalnog i internacionalnog u njegovoj revolucionarnoj delatnosti itd.²⁰ Pesnici su ispevali na stotine pesama posvećenih Lenjinu koje su objavljivali partizanski listovi.²¹

Na sastancima prilikom prijema u KPJ govoreno je kakav treba da bude komunista. Tada su korišćene Lenjinove misli o liku komuniste i revolucionara. U okružnici br. 4 PK KPJ za Srbiju ukazuje se partijskim organizacijama da nas je učio Lenjin da vrata Partije treba otvarati onim borcima koji slede Partiju u najtežim momentima borbe. Baš sada naš narod (1942. godine — M.M.) i naša Partija preživljavaju najteže momente. Zato baš sada treba otvoriti vrata Partije svim sinovima našeg naroda, a u prvom redu radništvu i radnom seljaštvu koji se dosledno i nepokolebljivo bore protiv okupatora i njegovih najamnika. Sada treba, kako nas je učio veliki Lenjin, „dublje crpsti nove sile iz radničke klase i radnog seljaštva”.²²

Svestranost u pristupu proučavanja Lenjinovih dela dala je velike rezultate, a o čemu govori autentična i bogata revolucionarna praksa koja je potvrdila i ispravnost prilaza izvođenja revolucije i marksizmu-lenjinizmu. Razvijena je i socijalistička svest koja je pomagala da se uspešnije savladaju tuđi uticaji na jugoslovenski revolucionarni i oslobodilački pokret. Negirana su: sitnoburžoaska, religiozna, malograđanska, trockistička, anarhistička i druga shvatanja. Visoka socijalistička svest imala je snažnog uticaja na omasovljenje i širenje baze revolucije i delovala je na odbacivanje buržoasko-fašističke ideologije zajedno sa nanošenjem vojnopolitičkih poraza neprijatelju.

Svestranost u pristupu proučavanju Lenjinovih dela dalo je velike rezultate, a o čemu govori autentična i bogata revolucionar-

¹⁹ *Dokumenat u IRPJ 5053/ 1—8 (43) 57.*

²⁰ *Istorijski arhiv KPJ, t. I, 2, str. 375, Izd. Istorijsko odeljenje CK KPJ, 1949. god. Beograd.*

²¹ U listu „Naprijed” 24. srpske divizije se kaže: „Još daju živote i herojski ginu, Oni, koje ti, borbenim duhom, Nadahnu, okrepi, Besmrtni Lenjinu!”

(List „Naprijed” 24. divizije, br. 1, februara 1945. god.)

²² *Zbornik dokumenata NOR t. IX, 2, str. 25.*

na praksa koja je potvrdila i ispravnost prilaza izvođenju revolucije i marksizmu-lenjinizmu. Razvijena je i socijalistička svest koja je pomagala da se uspešnije savladaju tuđi uticaji na jugoslovenski revolucionarni i oslobodilački pokret. Negirana su: sitnoburžoaska, religiozna, malograđanska, trockistička, anarhistička i druga shvatanja. Visoka socijalistička svest imala je snažnog uticaja na omasovljenje i širenje baze revolucije i delovala je na odbacivanje buržoasko-fašističke ideologije zajedno sa nanošenjem vojnopolitičkih poraza neprijatelju.

Kao što se vidi KPJ je pravilno ocenila da se osposobljavanjem revolucionarnih kadrova omogućava bezbolnije i sa manje lutanja i sa većim rezultatima ostvarivanje socijalističke revolucije i NOR. Lenjinove misli su podsticale na akciju, na traženje uvek novih puteva i oblika borbe. Takvom aktivnošću povećavana je akciona sposobnost, podizana revolucionarna svest i odanost stvari revolucije.

U NOR i revoluciji svestrano su korišćena i iskustva oktobarske revolucije, koja su primenjivana na dijalektički način i sa puno revolucionarne odgovornosti. Prihvaćena su samo ona iskustva koja su se mogla primeniti na jugoslovenske uslove. Bila bi teška zabluda i imalo bi neprocenjive posledice svako nekritičko i mehaničko prihvatanje i prenošenje iskustava oktobarske revolucije na naše uslove. To bi bilo i u suprotnosti s istorijskim činjenicama i Lenjinovim shvatanjima primene i korišćenja iskustva međunarodnog radničkog pokreta. Lenjin je smatrao „da pokret koji počinje u mladoj zemlji može biti uspešan samo onda ako on asimiluje iskustva drugih zemalja. A za to asimilovanje nije dovoljno prosto poznavanje tog iskustva ili prosto prepisivanje poslednjih rezolucija. Za to je potrebno umeti se kritički odnositi prema tom iskustvu i samostalno ga proveravati.”²³

Iako je bila stvaralačka primena Lenjinovih misli i iskustava oktobarske revolucije, ipak su se javljale i izvesne tendencije njihovog nedijalektičkog prenošenja na veoma različite uslove jugoslovenske revolucije. Takvih pojava je bilo u nekim krajevima, a ispoljavali su se u različitim oblicima, sferama prostiranja i sa manjim ili većim negativnim posledicama.

U Sloveniji se govorilo o antifašističkoj i narodnoj revoluciji. Tako je objavljen članak u „Oslobodilnoj fronti”, u kome se govori „da su Slovenci stupili u prvu fazu svoje *narodne revolucije*”, a zatim nastavlja: „Naša narodna revolucija razvijaće se sve dotle dok ne budemo zbrisali sa naše zemlje poslednji trag tuđinskog jarma i dok naše narodno oslobođenje ne bude preraslo u socijalno oslobođenje slovenačkog radnog čoveka”.²⁴ Jasno se vidi insistiranje na socijalni karakter NOB što je moglo dovesti do sužavanja baze oslobodilačkog rata. Izvesno nerazumevanje linije NOR bilo je i u Srbiji. U svojim dokumentima Pokrajinski komitet za Srbiju sve više

²³ V. I. Lenjin: „Šta da se radi?”, str. 28

²⁴ Zbornik dokumenata NOR t. VI, 2, dok. br. 5

počinje da naglašava klasni karakter narodnooslobodilačke borbe, a što je došlo do vidnog izražaja u pismu partijskim organizacijama od aprila 1942. Pokrajinski komitet se zalaže za stvaranje radničko-seljačkih jezgara u partizanskim jedinicama, traži formiranje čisto radničkih četa u partizanskim odredima Srbije i kao finale tih aktivnosti „stvaranje radničko-seljačke Crvene armije”²⁵, ali, istina, odmah naglašava da to „nikako ne znači da je potrebno sužavati karakter narodnooslobodilačke borbe”²⁶. Došlo je do izvesnih skretanja sa deklarisanе političke linije KPJ, pa će Pokrajinski komitet intervenisati u svojoj okružnici broj 4 od 1. septembra 1942.

O tome na kojoj se etapi nalazi jugoslovenska revolucija diskutovalo se i u drugim partijskim organizacijama. Zato je usledila kritika od strane CK KPJ, koji je nastojao da u svim svojim aktivnostima ukaže na specifičnost jugoslovenske socijalističke revolucije koja se razvijala kao jedinstveni proces, rešavajući istovremeno zadatke buržoaskodemokratske i socijalističke revolucije, ostvarujući se kroz narodnooslobodilačku borbu kao formu i narodnooslobodilačkog rata kao sredstva realizacije revolucionarnih i oslobodilačkih ciljeva. Zahvaljujući stvaralačkoj primeni marksizma — lenjinizma i iskustvima međunarodnog radničkog pokreta NOR i revolucija su sve više dobijali masovniju bazu, obuhvatajući većinu naroda i narodnosti Jugoslavije, što je i bilo presudno za pobjedu nad okupatorom i kontrarevolucijom. Za jugoslovenske komuniste marksizam-lenjinizam nije bio dogma, već „sredstvo za rukovođenje, sredstvo za orijentaciju u svakoj konkretnoj situaciji, pa ma kako ona bila zamršena”, i oslanjajući se, pre svega, „na zahtjeve i težnje radnih masa svoje zemlje, na naše konkretne historijske uslove, naša Partija je stvaralačkom primjenom marksizma-lenjinizma postala samostalni politički faktor”²⁷ i uspela da vodi jugoslovenske narode do konačne pobjede.

Jugoslovenska socijalistička revolucija potvrdila je istinitost i tačnost Lenjinovih misli. I više od toga, dokazala je veliki značaj antidogmatskog odnosa prema marksizmu-lenjinizmu i potvrdila životnost dijalektičkog načina razvitka revolucije. Komunistička partija Jugoslavije svestrano je koristila Lenjinovu misao i delo, suprotstavljajući se svim pokušajima okamenjivanja, nedijalektičkog i mehaničkog prilaza naučnom socijalizmu i iskustvima međunarodnog radničkog pokreta, što je bilo od izuzetnog značaja za uspeh revolucije. Komunisti Jugoslavije uspeli su da se povežu s narodom, razviju stvaralaštvo koje je rodilo obilje načina, oblika i sredstava borbe u ostvarenju ciljeva NOR i revolucije. Revolucionarna praksa je dokazivala da je jugoslovenska revolucija po svojoj suštini socijalistička jer je rešavala osnovno pitanje — osvajanje političke vlasti i uspostavljanje diktature proletarijata stvarajući tako sve pretpostavke za izgradnju socijalizma. Jugoslovenska re-

²⁵ Zbornik dokumenata NOR t. I, 20, str. 198

²⁶ Isto.

²⁷ J. B. Tito: „Četrdeset godina revolucionarne borbe KPJ”, Socijalizam, organ CK KPJ, br. 2/1959. str. 12

volucija se uliva u tokove svetske proleterske revolucije. Na lenjin-ski način rešila je nacionalno pitanje, razvila duh internacionalizma i osećanje i svest jugoslovenskog socijalističkog patriotizma.

Ostvarujući revoluciju KPJ je imala od prvih dana jasan kurs i izgrađenu političku liniju koju je dosledno i principijelno ostvarivala. Isticala je one parole koje su zadirale u vitalne interese radničke klase i naroda, ali je uvek imala na umu Lenjinove reči da svaka „parola koju je Partija bacila u mase ima to svojstvo da se okameni, da postane mrtva, da zadrži svoju snagu i kada su se promenili uslovi koji su tu parolu učinili nužnom. To je zlo neizbežno, i ako se ne naučimo da se protiv njega borimo i da ga pobeđujemo, ne možemo osigurati pravičnu politiku partije”.²⁸

Komunistička partija Jugoslavije shvatila je značaj proučavanja Lenjinovih dela pa je činila sve da budu dostupna što većem broju komunista, skojevaca i boraca. Realizovala je u praksi Lenjinove reči da „bez revolucionarne teorije ne može biti ni revolucionarnog pokreta”, da „ulogu avangardnog borca može odigrati samo partija koja se rukovodi naprednom teorijom”.²⁹ Ostvarujući jugoslovensku revoluciju KPJ je doprinela bogaćenju marksizma-lenjinizma novim revolucionarnim iskustvima i uspešno je odigrala ulogu „avangardnog borca”.

Organizujući, vodeći i uspešno ostvarujući jugoslovensku socijalističku revoluciju komunisti Jugoslavije izvršili su svoj revolucionarni dug prema radničkoj klasi naše zemlje, nacionalni dug prema jugoslovenskim narodima i internacionalni dug prema tokovima svetskog socijalizma i nauke marksizma-lenjinizma, bogateći je novim vrednostima. I danas Savez komunista u razvoju samoupravne etape jugoslovenske revolucije koristi iskustva drugih radničkih pokreta, Lenjinovo delo i misao, ali uvek polazeći od uslova u sopstvenoj zemlji. Istovremeno se suprotstavlja svim pokušajima nametanja iskustava drugim radničkim i progresivnim pokretima ili njihovo proglašavanje za jedino pozitivna i važeća. Odbacuje kao nemarksističko svako proglašavanje „puta i oblika razvitka socijalizma bilo koje zemlje za jedino ispravne”, jer to „nije ništa drugo do dogma koja koči proces socijalističkog preobražaja u svetu”, napominjući da su opšti ciljevi zajednički „ali tempo i oblici kretanja društva ka tim ciljevima jesu i moraju biti različiti, već prema konkretnim uslovima u pojedinim zemljama ili delovima sveta”.³⁰ Pozitivna iskustva svakog radničkog pokreta, koja se mogu primeniti na uslove druge zemlje, čine dragocenost i pomažu ostvarenju zajedničkih i nacionalnih ciljeva. Ali ovde treba istaći „da se vrednost i značaj iskustva prve socijalističke revolucije ne mogu i ne smiju interpretirati u obliku i kroz termine modela, opšteg uzora”,³¹ jer su nastali u drugim okolnostima koji su više neponovljivi.

²⁸ V. I. Lenjin: *Izabrana dela t. 12, str. 327—328.*

²⁹ V. I. Lenjin: „Šta da se radi?”, str. 28—29, izd. Kulture, Beograd, 1949. godine.

³⁰ *Sedmi kongres SKJ, str. 253—254, Kultura, Bgd. 1958.*

³¹ Branko Pribičević: „Oktobarska revolucija i savremeni radnički pokret”, *Socijalizma, bt. 11/1967, str. 1370,*

Proslavljajući stogodišnjicu rođenja V. I. Lenjina jugoslovenski revolucionarni pokret još jednom, sa svom naučnom ozbiljnošću, analizira uticaj i značaje ovog velikog mislioca i revolucionara na jugoslovensku revoluciju i savremene tokove socijalizma u svetu. Istovremeno pristupa naučnoj valorizaciji svoje revolucionarne i samoupravne prakse, izvlačeći odgovarajuće pouke za dalja samoupravna socijalistička kretanja jugoslovenskog društva. To je i najbolji način da se ostvare ciljevi socijalizma i ostane veran stvara-laštvu, delu i mislima Lenjina.

Profesor
Milan MILADINVIĆ